

Teologija učenja J. I. Packera: Prema suvremenoj evanđeoskoj duhovnosti¹

Corneliu C. Simuț

ORCID: 0000-0002-1001-230X

Fakultet humanističkih i društvenih znanosti „Aurel Vlaicu“ Sveučilišta u Aradu

corneliu.simut@uav.ro

UDK: 27-318:279 Packer J. I.

Izvorni znanstveni rad

<https://doi.org/10.32862/k1.17.2.6>

Sažetak

*Cilj je ove studije iznijeti sustavan pregled teologije učenja J. I. Packera. Temelji se na deskriptivnoj, analitičkoj i kritičkoj metodologiji teološkog istraživanja, a izdvaja, analizira i kontekstualizira različita promišljanja o učenstvu koja nalazimo u Packerovu djelu *Knowing God* (1973., izdanje iz 2021.). Studija ističe šest odlika kršćanskog učenja (spoznaja Krista, žar za Krista, duhovno posvojenje, duhovni realizam, biblijsko iščekivanje, okretanje svijeta naglavačke) zajedno s dva aspekta (Kristov osobni utjecaj i čuvanje Božjih zapovijedi, „dva stupa“ učenja) koji čine temelj učenja, a koje nalazimo u njegovim djelima *Keeping the Ten Commandments* (2008) i *Concise Theology: A Guide to Historical Christian Beliefs* (2011). Članak pokazuje način na koji je Packer koristio ovih šest teoloških odlika i dva stupa učenja kako bi saznao suvremenu kršćansku duhovnost.*

Ključne riječi: učenje, spoznaja, revnost, posvojenje, realizam, iščekivanje

Uvod

Packerova teologija učenja razbacana je po njegovim djelima, a ovom studijom želi se tu temu sustavno izložiti. U Packerovu književnom korpusu nala-

1 Članak je napisan kao dio istraživačkog projekta Biblijskog instituta u Zagrebu: *Koncept učenja među crkvama reformacijske baštine u Hrvatskoj*.

zimo mnogobrojna promišljanja o učenishvu, ali njegovo je djelo *Knowing God* (1973., izdanje iz 2021. godine) posebno značajno za isticanje različitih vidova učenishva. U njemu nalazimo neka istaknuta Packerova promišljanja o toj temi, na temelju kojih sam izveo šest ključnih odlika učenishva. Dakle, učenishvo prema Packeru trebamo razumjeti kao spoznaju Krista, žar za Krista, duhovno posvojenje, duhovni realizam, biblijsko iščekivanje i – ovaj posljednji vid kao vjerovatno najzanimljiviji i najupečatljiviji – okretanje svijeta naglavačke. Svaku ćemo odliku učenishva detaljno obraditi, a zatim ćemo ukratko procijeniti ono što sam nazvao „dvama stupovima“ učenishva, dvjema stvarnostima na kojima se temelji učenishvo u Packerovoj misli: Isusov osobni utjecaj na njegove učenike i držanje Božjih zapovijedi. Ova dva stupa nalazimo u njegovim djelima *Keeping the Ten Commandments* (2008) i *Concise Theology: A Guide to Historical Christian Beliefs* (2011). Ključno je od početka primijetiti da Packer svoju teologiju učenishva gradi na uvjerenju da je Biblija nepogrešiva u cjelokupnom sadržaju. Ipak, to čvrsto uvjerenje ne služi samo kao metodologija njegovih teoloških nastojanja, nego i kao izvor njegovih objašnjenja. Drugim riječima, Packer koristi i Stari i Novi zavjet ne bi li pružio tekstove relevantne za svoju teologiju učenishva, koju uvijek usmjerava prema suvremenim praktičnim primjenama u životima današnjih vjernika kao temelju relevantne kršćanske duhovnosti.

Metodološki sam koristio sustavan pristup koji se sastoji od izdvajanja, kontekstualizacije i analize različitih promišljanja o učenishvu u Packeru kao primarnom izvoru, posebno u njegovim djelima *Knowing God* (1973/2021), *Keeping the Ten Commandments* (2008) i *Concise Theology: A Guide to Historical Christian Beliefs* (2011). U tom sam pogledu koristio deskriptivnu metodologiju. Zatim sam se konzultirao s nekim sekundarnim izvorima, među kojima je najvažnije djelo Timothyja Georgea *J. I. Packer and the Evangelical Future* (2009). Ovu sam knjigu koristio da objasnim Packerovo stajalište o nepogrešivosti Biblije. Još jedno djelo koje mi se pokazalo posebno korisnim bila je knjiga Teda Rivere *Reforming Mercy Ministry: A Practical Guide to Loving Your Neighbor* (2014), koja pokazuje na koji način različiti aspekti kršćanskoga učenishva otkrivaju Božji karakter. Posljednji sekundarni izvor koji je oblikovao moje razumijevanje Packerove teologije učenishva djelo je Johna Armstronga *Tear Down These Walls: Following Jesus into Deeper Unity* (2021). Riječ je o knjizi koja naglašava potrebu za druženošću u zajedništvu istinskih kršćanskih učenika. Konzultacija s ovim sekundarnim izvorima, kao i s drugim knjigama koje sam smatrao relevantnima za ovu temu, predstavlja moju analitičku metodologiju. Tijekom izlaganja svojih osobnih uvida o Packerovoj teologiji učenishva koristio sam se kritičkom metodologijom, posebice kod integracije Packerovih primarnih izvora i mnoštva sekundarnih izvora koje sam koristio za izrazito potrebna pojašnjenja vezano uz Packerove uvide u praktične i duhovne stvarnosti istinskoga kršćanskog učenishva.

1. Učenje kao spoznaja Krista

Jedan od prvih aspekata koji se javljaju i ističu u Packerovoj teologiji učenja činjenica je da je učenje vezano uz spoznaju Krista. Stoga je ključno za svako učenje – bez obzira na koji način na njega gledamo i iz kojega se kuta njime bavimo – započeti sa spoznajom i graditi na spoznaji Krista. Packer smatra da je to nemoguće izbjeći: spoznati Krista prvi je uvjet istinskog učenja (Packer 2021, 38), a spoznati Krista ne znači samo posjedovati vjeru. U tom pogledu, Alister McGrath piše da je učenje „pokušaj da nadmašimo površno shvaćanje svoje vjere, otkrijemo njezine dubine i bogatstva i da nas one osvježe i preobrase“ (McGrath 2019, ix). Ova je izjava posve u skladu s Packerovim stajalištem o tome što znači stvarati učenike.

Dakle, Packer naglašava da je učenje odnos: nešto konkretno što se odvija između dviju osoba. Učenje se ne odvija na daljinu i definitivno nije nešto apstraktno, nego je konkretna veza koja dovodi dva bića u sponu koju nazivamo odnosom. Nadalje, ovaj je odnos – prema Packeru – osoban, što znači da sudjelovanje u ovoj vezi nije ni opcionalno ni teoretsko, nego obvezno i praktično. Drugim riječima, i učitelj i učenik sudjeluju u redovitom, ako već ne svakodnevnom, druženju, kao što je i sam Isus svakodnevno provodio vrijeme sa svojim učenicima: „Spoznaja je Isusa Krista i danas jednako važan odnos osobnog učenja kao što je bio za Dvanaesticu dok je Isus bio na zemlji. Isus koji hoda u evanđeoskim pripovijestima hoda s kršćanima i danas, tako da spoznati njega danas baš kao onda znači hodati s njime“ (Packer 2021, 38).

Međutim, važno je primijetiti da – suprotno (nekim) suvremenim evanđeoskim pristupima učenju koji se usredotočuju na to da jedan kršćanin čini učenje s drugim – Packerov je model drukčiji: Isus je onaj koji čini učenje s drugim kršćaninom, a upravo je to temelj istinskog učenja. Isus hoda s kršćaninom; hodao je u vrijeme dok je tjelesno bio na zemlji, a hoda i dalje nakon svog uzašašća na nebo – sve do danas. Prema tome, istinska je narav današnjeg učenja vidljiva i naglašena samo onda kada hodamo s Isusom, slijedimo njegove stope i učimo raditi što je on činio. Promovirajući učenje kao odnos između Isusa i kršćanina, Packer koristi paradigmu koju nalazimo u Luki-Djelima, a koja otkriva stvarnost Isusove prisutnosti s njegovim učenicima bez obzira na to je li s njima prisutan fizički tijekom zemaljske službe ili duhovno nakon uskrsnuća i uzašašća. Ovo je istina zato što istinsko učenje nije samo blizak i osoban odnos između kršćanina i Isusa nego je i vrsta odnosa u kojemu kršćanin uči slušati Isusov glas, čuti njegovu riječ, učiti od njega i pronaći u njemu spokoj (Packer 2021, 38).

Lako je primijetiti da se Packerovo učenje temelji na teološkoj metodi koja se, kao što Timothy George uvjerljivo pokazuje, temelji na nepogrešivosti Biblije. George tako tvrdi da Packerova teologija učenja, u slučaju izostanka visokoga gledišta o Pismu, ne bi bila valjana. Štoviše, upravo nepogrešivost Biblije potvrđu-

je valjanost Packerovu kristološkom gledištu kršćanskog učenitva kao osobnog odnosa i hoda s Kristom (George 2009, 58). Prema Packeru, osobna je spoznaja Krista prvi korak prema praktičnoj kršćanskoj duhovnosti.

2. Učeništvo kao žar za Krista

Spoznaja Krista i osoban odnos s njim, smatra Packer, nisu dovoljni za potpunu definiciju učenitva. Istinsko učenitvo mora imati određeno duhovno mjerilo, a ono je zapravo žar za Krista. Prema Packeru, osoba koja počinje spoznavati Krista i ulaziti u osoban odnos s njim, zapravo se odaziva Bogu, a taj odaziv mora biti ispravan (Packer 2021, 172). Packerovo je rasuđivanje jednostavno: s obzirom na to da je Bog duboko zaokupljen nama, onda i mi moramo biti zaokupljeni njime. Mora postojati privrženost između vjernika i Boga, između učenika i Krista, a moraju je odlikovati žar i duhovna strast. Drugim riječima, drugi moraju vidjeti posvećenost učenika Bogu koja je posljedica trajne izloženosti Bibliji kao Božje riječi. Žar Kristovih učenika mora biti potpun. U tom je pogledu Packer veoma jasan: učenikov žar za Krista mora obuhvatiti cijeli njegov život od vršenja dobrih djela i borbe protiv idolopoklonstva svake vrste do toga da je voljan, poput Pavla, trpjeti za Krista u zatvoru ili čak radosno prihvatiti smrt. Čineći tako, Pavao je slijedio žar samoga Krista: „Sveto pismo... zapovijeda i pohvaljuje takav žar... Pavao je bio pun žara, usredotočenosti i predanja Gospodinu. Suočio se sa zatvorom i smrću... Štoviše, i sâm je Gospodin bio vrhunski primjer takvoga žara“ (Packer 2021, 174).

Gary Parrett i Steve Kang su, slično Packeru, primijetili krucijalnu važnost duhovnog žara u vjerskom životu. Žar stoga mora prožimati svakoga kršćanina koji djeluje u svojstvu učitelja drugoga Kristova učenika. No žar uvijek moramo nadopuniti spoznajom – spoznajom Krista, kao u Packerovu promišljanju – jer žar bez takve spoznaje čini više štete nego koristi (Parrett i Kang 2009, 182).

Sâm Packer veoma strastveno piše o duhovnom žaru kao odlici istinskog učenitva. Konkretno rečeno, duhovni žar mora biti usmjeren prema „Božjoj kući i njegovim ciljevima“ (Packer 2021, 174); radi se o odlici koja nas izjeda, opsjeda i u cijelosti prožima (Packer 2021, 174). No svi ovi vidovi duhovnoga žara ne mogu se ostvariti u životu istinskog učenika ako izostaje molitva. Duhovni žar definira duhovnost istinskih učenika zato što je uvijek usidren u spoznaji Krista i životu iskrene molitve, koja se doživljava kao duhovna potreba. Prema tome, Kristovu je učeniku molitva „goruća“ potreba koja raspiruje njegov žar za Krista kao i za Kristovo tijelo, Crkvu. Učenikov odnos s Kristom i njegovom Crkvom nikada ne smije biti „mlak“. Naprotiv, mora biti sušta suprotnost ravnodušnosti i prožet pokajanjem. Packer, stoga, učenitvo smatra žarom koji se udružuje s pokajanjem i gorućom željom za služenjem Crkvi, jednostavno zato što služiti Crkvi znači služiti Kristu. No ovo učenikovo služenje Kristu mora biti vidljivo u želji da nas

sâm Gospodin uvijek iznova oživljuje i u stalnoj nadi da će Kristova riječ doseći one kojima je potrebna (Packer 2021, 174).

Packeru je stvarnost duhovnoga žara izrazito važna i stoga što ona potvrđuje istinitost čovjekova učenja u odnosu prema Kristu. Zato je John Steinreich istaknuo da, što se Packera tiče, karizmatike trebamo cijeniti zbog njihovih „pozitivnih emocionalnih izričaja vjere“ (Steinreich 2016, 110), koji nisu ništa doli vidljivi dokazi njihova duhovnog žara. Prema tome, pokazivanje stalnoga žara za Krista još je jedna odlika praktične kršćanske duhovnosti.

3. Učenje kao duhovno posvojenje

Packer objašnjava da bi svaki kršćanin sebe trebao smatrati posvojenim. Svi smo mi, sada kada pripadamo Bogu, njegova posvojena djeca. Drugim riječima, svaki kršćanin nije samo učenik, nego je učenik posve svjestan činjenice da ga je Bog posvojio. Međutim, ovo se posvojenje mora vidjeti kroz prizmu Isusova sinovstva. Budući da je Isus razumio svoj odnos s Bogom Ocem u kontekstu sinovstva i s obzirom na to da su svi kršćani nositelji Krista ili *hristoforo*i, to znači da i njih moramo smatrati sinovima Božjim, poput Isusa – naravno, ne u ontološkom, nego u soteriološkom smislu. Spašeni su da postanu sinovi Božji ili djeca Božja, a ovaj kapacitet posjeduju zato što zajedno s Isusom pripadaju Bogu. Packerovim (2021, 209) riječima to glasi ovako: „Kao što je Isus uvijek o sebi razmišljao kao o Sinu Božjemu u jedinstvenom smislu, tako je jasno da je i o svojim sljedbenicima uvijek razmišljao kao o djeci svoga nebeskog Oca, koji poput njega pripadaju istoj božanskoj obitelji... Budući da pristupanjem Božjoj obitelji naš Stvoritelj postaje naš Otac, tako i Spasitelj postaje naš brat.“

Zato je izraz „Božja obitelj“ ključan kako bismo mogli sebe razumjeti kao Božju posvojenu djecu. Ted Rivera primjećuje da stvarnost duhovnog posvojenja u Packeru „nije nešto sporedno“ jer otkriva nam sâm Božji karakter (Rivera 2014, 71–72). Posvojenje nam stoga pomaže razumjeti ne samo tko je Bog nego i kako on djeluje u svojoj tvorevini.

Međutim, Packeru ovo priznavanje da je posvojenje ključan vid kršćanskoga života i učenja nije dovoljno. Kršćani moraju razumjeti ne samo činjenicu da su posvojeni nego i kako posvojenje treba djelovati u njihovoj svakodnevici. Isusovi učenici ponovno trebaju usporediti svoje živote s Isusovim i svoje posvojenje vidjeti kroz prizmu njegova odnosa s Bogom Ocem. Zato Packer inzistira na tome da ovo posvojenje mora preuzeti kontrolu nad njihovim životima, baš kao što je i Isusovim životom upravljalo njegovo duboko razumijevanje njegova sinovstva. Ovo je Packeru važno jer učenici nisu samo dio nove obitelji: dio su Božje obitelji ili, prema Packeru, dio su „kraljevske obitelji“ (Packer 2021, 210) – što očigledno ukazuje na Božju vladavinu nad tvorevinom. Žele li zbilja znati više o sebi kao učenicima u kontekstu posvojenja u Božju obitelji, Packer pred-

laže da trebaju čitati Propovijed na gori, koju naziva „poveljom Božjega kraljevstva“ (Packer 2021, 210). U tom kontekstu shvaćamo da istinski učenici moraju razumjeti da njihove živote, kao živote Božje posvojene djece, mora odlikovati „kršćanska poslušnost“ (Packer 2021, 210), koja je ključan aspekt života svih koji žele iskreno nasljedovati Krista.

Jason Cherry ne gubi iz vida ovo pitanje u Packerovoj teologiji s kojim se bavi iz perspektive pneumatologije. Dakle, prema Cherryju, upravo Sveti Duh pomaže kršćaninu da sebe smatra posvojenim „osnaživanjem poslušnosti“ (Cherry 2023, 145). Dakle, mi kršćani smo učenici koji kao Božja djeca koja su to postala putem duhovnoga posvojenja žive u poslušnosti. Svjesnost statusa posvojenja, koji se očituje u stalnoj poslušnosti Kristu, otkriva ključan vid Packerove kršćanske duhovnosti.

4. Učeništvo kao duhovni realizam

Duhovni je realizam, prema Packeru, kada kršćanin razumije ne samo da je Bog na njegovoj strani – u smislu da kršćanin zna kako prima blagoslove od Božje blagonaklonosti – nego i da mu se ljudi, koji niti znaju Boga niti razumiju božanske činjenice, suprotstavljaju zato što je Kristov učenik. Duhovni realizam tiče se „borbe sa strahom“ (Packer 2021, 262), veli Packer. Stoga svaki kršćanski učenik mora pronaći način uhvatiti se ukoštac sa strahom koji izvire iz suprotstavljanja prema kršćanskim vjerovanjima, vrijednostima i praksama. Packer u tom pogledu pruža primjer apostola Pavla koji je itekako bio svjestan kako ljudi reagiraju na duhovne stvarnosti i kako ovo pitanje utječe na kršćanski život:

Pavao je svjestan da uvijek postoji neka osoba ili skupina ljudi s čijim se izrugivanjem, neodobravanjem ili neprijateljstvom kršćanin ne zna nositi. Pavao zna da će to prije ili poslije postati problem u životu svakoga kršćanina, uključujući one koji prije obraćenja nisu marili što itko govori ili misli o njima, te zna da ih takav strah može paralizirati i obeshrabriti (Packer 2021, 262).

Prema tome, kršćani kao učenici prije svega moraju postati svjesni straha koji je rezultat negativnih stavova ljudi prema obraćenju i pobožnom životu općenito.

Greg Ogden piše o ovom vidu Packerove teologije kada, na osnovi Rimljanima 8,15-16, ističe da pravi Kristov učenik mora naučiti suočiti se sa strahom i pomoću Duha ga odložiti (Ogden 2019, 102). Upravo je to i Packerovo rješenje: svi moramo razmišljati svojim preporođenim umovima kako bismo shvatili da je Bog za nas; upravo nas Stvoritelj i Održavatelj cijeloga svemira brani i vječno nam je blagonaklon. Packer zato predlaže odgovor na strah, a istinsko učeništvo uvijek mora pronaći način boriti se protiv takvih ljudskih strahova.

Za učinkovito suočavanje sa strahom moramo ga priznati. Zapravo, kršćani ne trebaju priznati samo strah nego i suprotstavljanje koje s njime dolazi. Pretvaranje

kako ne postoje ni strah ni suprotstavljanje neće pomoći Kristovim učenicima; svaki će se ozbiljan kršćanin trebati suočiti sa strahom jer strah je ljudska, ali i duhovna stvarnost. S druge pak strane, Packer ustraje, kada netko nije voljan priznati strah i suprotstavljanje, onda to predstavlja velik problem kršćaninu koji tvrdi da je Kristov učenik. Packer tako kaže: „Suprotstavljanje je činjenica: kršćanin koji nije svjestan suprotstavljanja protiv sebe mora paziti jer nalazi se u opasnosti. Kršćansko učenje ne zahtijeva takav nerealizam, štoviše, on je obilježje njegova neuspjeha“ (Packer 2021, 262). Kršćani stoga moraju pronaći načine da se uhvate ukoštac sa strahom i suprotstavljanjem, ali sve se ove metode moraju duboko ukorijeniti u temeljnom uvjerenju da je Bog, kao što Packer naglašava, naš „suvereni zaštitnik“ (Packer 2021, 260).

L. Gruits-Sheppard potvrđuje ovu osnovnu istinu Packerove teologije, posebno iz perspektive Božjega milostivog saveza s nama (Gruits-Sheppard 2009) koji nam dozvoljava da se oslobodimo svih strahova dajući nam snagu dok živimo kao Kristovi učenici. Živjeti bez straha, uz duhovnu svjesnost da se Bog u svojoj suverenosti brine za nas, otkriva još jednu odliku Packerove kršćanske duhovnosti.

5. Učenje kao biblijsko iščekivanje

Nasljedovanje Krista, prema Packeru, mora se temeljiti na Bibliji, tako da se i učenje – kao očitovanje odluke da ćemo nasljedovati Krista – mora temeljiti na Bibliji. Međutim, Packer problematičnim (ne u biblijskom smislu, nego u pogledu njegova prihvaćanja od vjernika) smatra osjećaj utučenosti kod suočavanja s problemima na koje kao kršćani nailazimo. Primjerice, Packer pojašnjava da većina kršćana učenje smatra teškim i gotovo „odbojnim“ (Packer 2021, 266) jer im se čini da nagrade koje će primiti ne odgovaraju problemima koje trebaju pretrpjeti. Povijest svjedoči o činjenici da su kršćani zbog svoje vjere gubili voljene, imovinu, slobodu, pa čak i živote; što onda možemo očekivati od ovoga života? Packer odgovara, žele li biti pravi Kristovi učenici, kršćani moraju adekvatno naučiti kako drukčije razmišljati o nagradi koju će primiti. Dakle, pravi će učenik naučiti živjeti u iščekivanju onoga što će primiti ne u ovom, nego u budućem životu – i ovo iščekivanje uvijek mora biti informirano Biblijom. Štoviše, razlog je takva biblijskog iščekivanja naša svjesnost Božje suverenosti nad tvorevinom, zajedno s njegovom beskonačnom dobrohotnošću: „Pavlova sigurnost da će nam Kristov Bog dati ‘sve’ ispravlja takav zaključak iščekivanjem jer naviješta dostatnost Boga kao suverena dobrotvora, čiji načini postupanja prema njegovim slugama ne daju mjesta nikakvu osjećaju straha ili stvarnog osobnog osiromašenja“ (Packer 2021, 266).

Randy Alcorn dijeli Packerov osjećaj iščekivanja putem onoga što naziva „iščekivanjem beskrajne buduće sreće“ (Alcorn 2018, 47), koja naravno poziva na dramatičnu i radikalnu promjenu vjernikova načina razmišljanja, osjećanja,

volje i djelovanja. Ovo se može ostvariti samo kada učenje prestane gledati na sadašnjost i usredotoči se na budućnost.

Packer otkriva da biblijsko iščekivanje nije ništa drugo nego duhovni realizam usredotočen na buduće doba, kada ćemo Gospodina vidjeti licem u lice. Svaki će se pravi učenik morati oboružati ovom određenom vrstom razmišljanja, a način njegova ostvarenja u suštini je kristološke naravi. Jedino u Kristu možemo primiti sve i jedino u Kristu možemo razumjeti, ali i prihvatiti, da je naša nagrada to što ćemo – nakon što prođe ovaj život i susretne Gospodina u eshatološkoj budućnosti – biti potpuno prihvaćeni (Packer 2021, 266). Kristovu je učeniku gubitak ovdje nešto normalno, ali isto je tako normalan primitak tamo, u budućnosti – samo treba naučiti prihvatiti ovaj nov način razmišljanja. Zato je, prema Packeru, iščekivanje – taj puni biblijski smisao očekivanja strpljivim čekanjem da Gospodin nagradi svoje sljedbenike – obilježje istinskog učenja.

Drugim riječima, biblijsko iščekivanje znači da se kršćani u svojstvu učenika moraju naučiti čekanju, a posebno čekanju na Božji savršeni trenutak za sve. Štoviše, od kršćana se uvijek očekivalo da čekaju u iščekivanju. Primjerice, Harold Hunter govori o „proročkom iščekivanju zajednice da primi karizmatskog duha“ (Hunter 2009, 115) i da je to bio veliki ispit za prve vjernike. No nakon što su primili Duha, ovo čekanje u iščekivanju nije oslabjelo. Naprotiv – što je posve jasno kod Packera – postalo je odlikom kršćanskoga života dok čekamo da nas Krist nauči „živjeti“ na zemlji dok posjedujemo i iščekujemo naše „blago na nebu“ (Packer 2021, 268). Takvo iščekivanje budućih duhovnih stvarnosti pokazuje dosljednu eshatologiju Packerove kršćanske duhovnosti.

6. Učenje kao okretanje svijeta naglavačke

Ovo je bez sumnje jedno od najzanimljivijih Packerovih opisa kršćanskog učenja. Ideja s kojom započinje otkriva veoma uznemirujuće obilježje suvremenih kršćana koje se, Packer smatra, može opisati u kontekstu nezadovoljstva trenutnom situacijom. Primjerice, kao kršćani koji žive u današnjem vremenu, ne samo da se često žalimo u vezi s gotovo svim što se ne uklapa u naša očekivanja, piše Packer, nego izražavamo i neku vrstu uznemirujućeg manjka zadovoljstva i zahvalnosti za osobnu situaciju, kao i za one tuđe. Da stvar bude gora, kršćani se ne guraju kako bi ušli u formalnu, odnosno rukopoloženu kršćansku službu, nego više vole uživati u udobnosti suvremenog obilja. Packerovim riječima:

Pogledajte naše crkve. Zapazite nedostatak pastora i misionara, posebice muškaraca; luksuzne proizvode u kršćanskim domovima; problem s prikupljanjem sredstava u kršćanskim društvima; spremnost kršćana svih društvenih slojeva da se žale na svoja primanja; manjak zabrinutosti za stare, usamljene i sve koji su izvan kruga „zdravih vjernika“ (Packer 2021, 269).

Netko bi mogao reći da je Packer zapravo veoma optimističan o stanju današnjih vjernika jer mnogi kršćani ne žele brinuti za vlastite, da koristimo njegov izraz, „zdrave vjernike“. Manjak zahvalnosti zbilja je jedan od većih problema u suvremenom kršćanstvu cijeloga niza zapadnih društava. John Fonville objašnjava zašto nam nje nedostaje: najjednostavnije je objašnjenje naše „[ne]poznavanje posvojiteljske ljubavi Oca u Sinu kroz Duha“ (Fonville 2022, 165), zbog čega ne posjedujemo i ne živimo vjeru ukorijenjenu u Svetom Trojstvu.

Što možemo učiniti u vezi s tim? Packerovo je rješenje veoma jednostavno: moramo gledati natrag u povijest kako bismo vidjeli na koji su način prvi kršćani živjeli u starim društvima. Prvo, Packer predlaže da se riješimo stava „sigurnost je na prvom mjestu“ (Packer 2021, 269), koji već desetljećima utječe na naše živote. Moramo razviti nekonvencionalan i dinamičan pogled na život; zato trebamo napustiti sve što nas navodi da živimo zakočenim životima ugušenim svakovrsnim brigama. Drugim riječima, trebamo živjeti tako da svijet okrenemo naglavačke jer su prvi kršćani upravo to činili. Odlučimo li to ne učiniti, Packer je mišljenja da nećemo „izgledati ni kao polovični kršćani“ (Packer 2021, 269). Više ne smijemo živjeti u strahu; moramo hrabro kročiti naprijed nezabrinuti za svoju materijalnu, financijsku ili fizičku sigurnost.

Drugo, trebamo postati svjesni potrebe da služimo Kristu više od onoga što ljudi očekuju od nas. Kao što je Packer rekao, trebamo napraviti rez u pogledu „svojih društvenih konvencija“, a sa svrhom da nasljedujemo Krista i učinkovito mu služimo (Packer 2021, 269). Ovo nas dovodi do trećega koraka, koji se prema Packeru sastoji od hvatanja ukoštac s „cijenom nasljedovanja Krista“ (Packer 2021, 269). Ovo znači da uvijek trebamo nalaziti nove načine da idemo naprijed, ne obuzdavati se u služenju Kristu, nego mu služiti bez odmjerenosti i straha. Ovaj vid Packerove teologije primijetila je Lydia Brownback, pa je njeno implicirano rješenje da istinsko učenje uvijek treba pronalaziti radost u služenju Kristu i da pritom trebamo naučiti ne oklijevati u našem svakodnevnom hodu s njime (Brownback 2010, 36). Zajedno s Packerovim mislima, hrabro djelovanje u svim aspektima života jedini je način na koji istinski Kristovi učenici mogu svijet okrenuti naglavačke. Ovo je vrhunac Packerove kršćanske duhovnosti: istinsko učenje znači živjeti smiono za Krista u svim okolnostima našega zemaljskog postojanja.

7. Procjena: dva stupa učenja

Packerova teologija učenja oslanja se na dva stupa. Prvi je njegova uvjerenost da se učenje treba temeljiti na Isusovu „osobnom utjecaju“ (Packer 2011, 114) na svoje učenike. Danas moramo razumjeti da je Isusov osobni utjecaj prije svega bio povijesna stvarnost koja se nije temeljila samo na njegovu „djelu pomirenja, uskrsnuća i buduće vladavine“ (Packer 2011, 113) nego i na njegovoj „mesijanskoj

ulozi“ (Packer 2011, 113). Drugim riječima, povijesnost Isusova osobnog utjecaja mora biti odlika učenja kroz sva vremena na isti način na koji je bila u prvom stoljeću s prvim učenicima. Kršćani svih razdoblja, kao i ovi današnji, postaju Kristovim učenicima na isti način na koji su i Dvanaestorica postali Kristovi sljedbenici: zbog utjecaja koji je Isus imao na njih i koji je u njihovim životima ostvario svojom mesijanskom ulogom – te putem onoga što je učinio kada je pomirio njihove grijeha, uskrsnuo za njih i obećao im da će se vratiti i dati im konačno blaženstvo. Ne radi se o tome da Isus nije koristio različita učenja kako bi im pomogao razumjeti tko je on i tko su oni. Naprotiv, koristio je doktrine, ali prema Packerovu gledištu, Isus je više volio raditi s onima koji su mu bili predani zato što su vidjeli da on utječe na njih (Packer 2011, 114).

John Armstrong raspravlja o ideji Kristova utjecaja kod Packera u vezi s učenishtvom koje vidi kao vjernikovu odluku „da živi Isusovu misiju“ (Armstrong 2021, 174). Međutim, ovu primjenu Isusova djela u našim svakodnevnim životima nije moguće ostvariti ako ne razumijemo ono što Armstrong naziva „druževnost“ koja postoji među pravim učenicima (Armstrong 2021, 174). Učenici moraju razumjeti da su združeni u Kristu i da surađuju na istom djelu poradi toga tko je Isus i što ljudi mogu postati nakon što dožive spasenje i postanu predani učenici.

Drugi je stup Packerove teologije učenja Isusovo uvjerenje da se istinsko učenje temelji na „čuvanju njegovih zapovijedi“ (Packer 2008, 38). Ovo je povezano sa stvarnošću kršćanske ljubavi koja uvijek mora biti usmjerena prema Bogu Ocu i Isusu, Sinu njegovu. Pravi će učenik uvijek voljeti Isusa, kao i Boga u svojstvu Oca, ali Packer ovo zapravo naglašava kako bi istaknuo važnost Božje nadahnute riječi. Na primjer, čuvanje zapovijedi znači da se svaka osoba koja je predana nasljedovanju Isusa u svojstvu njegova učenika mora usredotočiti na ono što joj Bog zapovijeda da čini kroz svoju Riječ i Staroga i Novoga zavjeta. Packer u tom pogledu primjećuje da su Deset zapovijedi, kao dio Staroga zavjeta, nepogrešive i stoga dobre za kršćansku moralnost. Kada ne bi bile, Isus bi to primijetio i obavijestio bi svoje učenike da se ponašaju u skladu s tom činjenicom, naime, da ih izbjegavaju. No nije to učinio. Naprotiv, naglašavao je potrebu čuvanja Božjih zapovijedi, a stoga i njegovih zapovijedi. Kao što Packer piše, Isus smatra da starozavjetne zapovijedi „nemaju samo vječni autoritet“, nego istovremeno čine „središte istinske vjere“ (Packer 2008, 38). Stoga zaključuje da je „čuvanje zapovijedi jedini pravi način da volimo Boga i Sina“ (Packer 2008, 38), a time je pokazao da je istinsko učenje pitanje duboke ljubavi prema Isusu.

Ovu je posebnu vezu između učenja i starozavjetnih zapovijedi primijetio George Van Pelt Campbell, koji je napisao da, prema Packeru, zapovijedi imaju pedagošku ulogu. On kaže da je Packer smatrao da se nove kršćane kao učenike treba učiti „ponašati putem Deset zapovijedi“ (Van Pelt Campbell 2020, 141). Ovo je razumna potvrda da, prema Packeru, nema istinskog učenja bez ljubavi prema Isusu te da nema iskrene ljubavi prema Isusu bez čuvanja njegovih zapovijedi

koje su izražene u Svetom pismu i Staroga i Novoga zavjeta. Time nam je Packer dao ne samo zdravu teologiju učenitva nego i dosljednu kršćansku duhovnost.

Zaključak

Packerova teologija učenitva možda nije sustavno organizirana, ali ju zato možemo razabrati u njegovim djelima i potom usustaviti. Upravo je to bio cilj ove studije. Dakle, koristeći Packerovo djelo *Knowing God* (1973., a posebno njegovo izdanje iz 2021. godine), izdvojili smo šest odlika njegove teologije učenitva. Prva je spoznaja Krista koja ističe da nema istinskog učenitva bez temeljne informacije tko je Krist i što on čini. Spoznaja Krista učenitvo čini osobnom stvarnošću na temelju onoga što saznajemo o njemu u Bibliji. Prema Packeru, žar za Krista druga je odlika učenitva, koja otkriva potrebu da istinski učenici budu gorljivi u svom odnosu s Kristom; molitva je jedna od manifestacija toga žara, dok je pokajanje druga, a obje su veoma važne za kršćansko učenitvo. Treća je odlika Packerove teologije učenitva duhovno posvojenje, a pokazuje nam da učenitvo moramo razumjeti u kontekstu sinovstva: ne samo Kristova sinovstva u odnosu prema Bogu Ocu, nego i našega sinovstva kao djece Božje. Duhovni realizam četvrta je odlika učenitva u Packerovoj teologiji, a tiče se nužnosti da budemo posve svjesni tko je Bog i zatim tko smo mi; u isto vrijeme, kršćani moraju znati da će naša predanost Isusu možda dovesti do sukoba i progonstva, tako da se duhovni realizam sastoji od nadvladavanja straha. Peta je odlika Packerove teologije učenitva biblijsko iščekivanje koje nas uči očekivati božanske nagrade u eshatološkoj budućnosti koja očekuje kršćane, ne nužno u ovom svijetu i svakako ne u obliku ovoga svijeta. Čekanje na Boga da nam se odazove i stoga učenje da budemo sretni u Kristu samo su dva vida koji definiraju biblijsko iščekivanje u Isusovim učenicima. Okretanje svijeta naglavačke Packerova je šesta i posljednja odlika kršćanskog učenitva. Ona nam pruža stalan izazov da u svijetu živimo za Krista, a ne za ovaj svijet. Žele li okrenuti svijet naglavačke, istinski učenici moraju naučiti ne očekivati od života ono što žele obični ljudi, nego se potpuno pouzdati u Boga bez obzira na to kako se svijet ponaša prema nama.

Ovih šest odlika Packerove teologije učenitva oslanjaju se na ono što sam nazvao „dvama stupovima“, a to su jednostavno rečeno dva teološka aspekta koji pružaju temelj za Packerovu perspektivu o kršćanskom učenitvu. Na osnovu Packerovih djela *Keeping the Ten Commandments* (2008) i *Concise Theology: A Guide to Historic Christian Beliefs* (2011), ova dva stupa učenitva Isusov su osobni utjecaj i čuvanje zapovijedi. Pravi će Kristov učenik, stoga, uvijek biti posve svjestan da živi kao Kristov sljedbenik zbog utjecaja koji na njega ostavlja Kristova osoba i njegovo djelo. Zatim, treba znati da se ovaj osobni utjecaj može prepoznati i pokazati na praktične načine čuvanjem svih Božjih zapovijedi objavljenih u Svetom pismu, koje je prema Packeru Božja nadahnuta i nepogrešiva riječ.

Packerova teologija učenitstva ne bavi se samo teoretskim pitanjima, nego i onim praktičnim. Ova potonja izdašna pokazuju da svojim brojnim promišljanjima o učenitstvu Packer pruža ništa manje nego zdravo i skladno gledište o kršćanskoj duhovnosti.

Popis literature

- Alcorn, R. 2018. *Face to Face with Jesus: Seeing Him As He Really Is*. Eugene: Harvest House Publishers.
- Armstrong, J. H. 2021. *Tear Down These Walls: Following Jesus into Deeper Unity*. Eugene: Wipf and Stock Publishers.
- Brownback, L. 2010. *Joy: A Godly Woman's Adornment*. On-the-Go Devotionals. Wheaton: Crossway.
- Cherry, J. 2023. *The Making of Evangelical Spirituality*. Eugene: Wipf and Stock Publishers.
- Fonville, J. 2022. *Hope and Holiness: How the Gospel Enables and Empowers Sexual Purity*. Chicago: Moody Publishers.
- George, T. 2009. *J. I. Packer and the Evangelical Future: The Impact of His Life and Thought*. Beeson Divinity Studies. Grand Rapids: Baker Publishing Group.
- Gruits-Sheppard, L. 2009. *Under the Pavilion of God's Protection*. Xlibris US.
- Hunter, H. D. 2009. *Spirit Baptism: A Pentecostal Alternative*. Eugene: Wipf & Stock Publishers.
- McGrath, A. E. 2019. *Mere Discipleship: Growing in Wisdom and Hope*. Grand Rapids: Baker Publishing Group.
- Ogden, G. 2019. *Discipleship Essentials: A Guide to Building Your Life in Christ*. The Essentials Set. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Packer, J. I. 2008. *Keeping the Ten Commandments*. Wheaton: Crossway.
- _____. 2011. *Concise Theology: A Guide to Historic Christian Beliefs*. Carol Stream: Tyndale House Publishers.
- _____. 2021. *Knowing God*. The IVP Signature Collection. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Parrett, G. A. i S. S. Kang. 2009. *Teaching the Faith, Forming the Faithful: A Biblical Vision for Education in the Church*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Rivera, T. 2014. *Reforming Mercy Ministry: A Practical Guide to Loving Your Neighbor*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Steinreich, J. 2016. *A Great Cloud of Witnesses*. Lulu Press, Incorporated.

Van Pelt Campbell, G. 2020. *Invitation to the Torah: A Guide to Reading, Teaching, and Preaching the Pentateuch*. Eugene: Wipf and Stock Publishers.

Corneliu C. Simuț

J. I. Packer's Theology of Discipleship: Towards a Contemporary Evangelical Spirituality

Abstract

This paper is an attempt to provide a systematic perspective on J. I. Packer's theology of discipleship based on a descriptive, analytical, and critical methodology of theological investigation. Various references to discipleship in Packer's *Knowing God* (1973, the 2021 edition) were identified, analyzed, and contextualized to demonstrate six features of Christian discipleship (knowledge of Christ, zeal for Christ, spiritual adoption, spiritual realism, biblical anticipation, turning the world upside down) in conjunction with two fundamental aspects (Christ's personal impact and keeping God's commandments, the "two pillars" of discipleship) that constitute its foundation and were extracted from his *Keeping the Ten Commandments* (2008) and *Concise Theology: A Guide to Historical Christian Beliefs* (2011). The article shows how the six theological features of discipleship, and its two pillars are used by Packer to put together a contemporary Christian spirituality.